

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 71

Prospectie met ingreep in de bodem aan de
Kruisherestraat te Herderen (Riemst)

Onderzoek naar aanleiding van verkaveling
voor woningbouw.

Elke Wesemael
Augustus 2009

ARON-RAPPORT 71

Prospectie met ingreep in de bodem aan de Kruisherestraat te Herderen (Riemst)

Onderzoek naar aanleiding van
verkaveling voor woningbouw.

Elke Wesemael

Sint-Truiden
2009

Colofon

ARON rapport 71 – Prospectie met ingreep in de bodem aan de Kruisherestraat te Herderen (Riemst)

Opdrachtgever: Notaris Vandersmissen, Tongeren

Projectleiding: Elke Wesemael

Uitvoering veldwerk: Elke Wesemael

Auteurs: Elke Wesemael

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau
Diesterstraat 44, bus 201
3800 Sint-Truiden
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel/fax: 011/72.37.95

© ARON bvba, Archeologisch projectbureau, 2009

Inhoudstafel

Inleiding

1. Het onderzoeksgebied	1
1.1 Algemene situering.....	1
1.2 Historische achtergrond.....	1
1.3 Vroeger archeologisch onderzoek.....	3
2. Het archeologisch onderzoek	4
2.1 Doelstelling.....	4
2.2 Verloop en methodiek.....	4
3. Onderzoeksresultaten	4
3.1 Bodemopbouw.....	4
3.2 Gaafheid van het terrein.....	5
3.3 De archeologische sporen en vondsten.....	6
3.5 Conclusie.....	7
4. Aanbevelingen	7

Bijlagen

Bijlage 1: Administratieve gegevens

Bijlage 2: Fotolijst

Met dank aan:

Naam, Voornaam (Instelling)

Inleiding

Naar aanleiding van een verkaveling aan de Kruisherenstraat te Herderen, achtte de Zuidoost-Limburgse Archeologische Dienst een vooronderzoek ter hoogte van de bebouwbare zone noodzakelijk.

Het onderzoek werd uitgevoerd op 10 september 2009 door het archeologisch projectbureau ARON bvba uit Sint-Truiden in opdracht van notaris Guy Vandersmissen, uit Tongeren als vertegenwoordiger van de heer Sylvain Jansen, de heer Joannes Gerits, mevrouw Maria Gerits en mevrouw Elisabeth Reynders. Voor deze opdracht werd door ARON bvba een opgravingsvergunning aangevraagd bij het Agentschap R-O Vlaanderen - Onroerend Erfgoed. Deze vergunning werd toegekend (dossiernummer 09-17060 2009/252 op naam van Elke Wesemael).

1. Het onderzoeksgebied

1.1 Algemene situering

Het onderzoeksgebied situeert zich in het zuidoosten van de bebouwde kom van Herderen. Het omvat de volgende kadastrumnummers: 1158A, 1159 en 1161A (Kadaster Riemst, afdeling 2, sectie A). Het terrein (TAW is circa 107 m) beslaat een totale oppervlakte van 5.750 m² en is gelegen aan de Kruisherenstraat. In het zuidwesten wordt het projectgebied begrensd door de Kruisherenstraat in het noorden door de Heneberg. Ten oosten van het projectgebied is een grote betonfabriek van Hedra-Beton s.a. gelegen. Ten zuiden van het projectgebied en tussen het projectgebied en de betonfabriek bevindt zich een voetpad. (Fig. 1).

Fig. 1: Kleurenorthofoto met aanduiding van het projectgebied. Schaal 1:5000 (bron: AGIV).

Het te prospecteren gebied wordt volgens de bodemkaart gekenmerkt door een droge leembodem zonder profielontwikkeling (Abp) en een droge leembodem met textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B horizon (Aba1) (Fig. 2). Onder de bouwvoor, die zo'n 30 tot 40 cm dik was, bevond zich aan de laagst gelegen zijde van het terrein een pakket egaal gekleurd *colluvium* dat zo'n 5 cm dik was. Het onderzoeksgebied was tot voor de bodemingreep in gebruik als weiland.

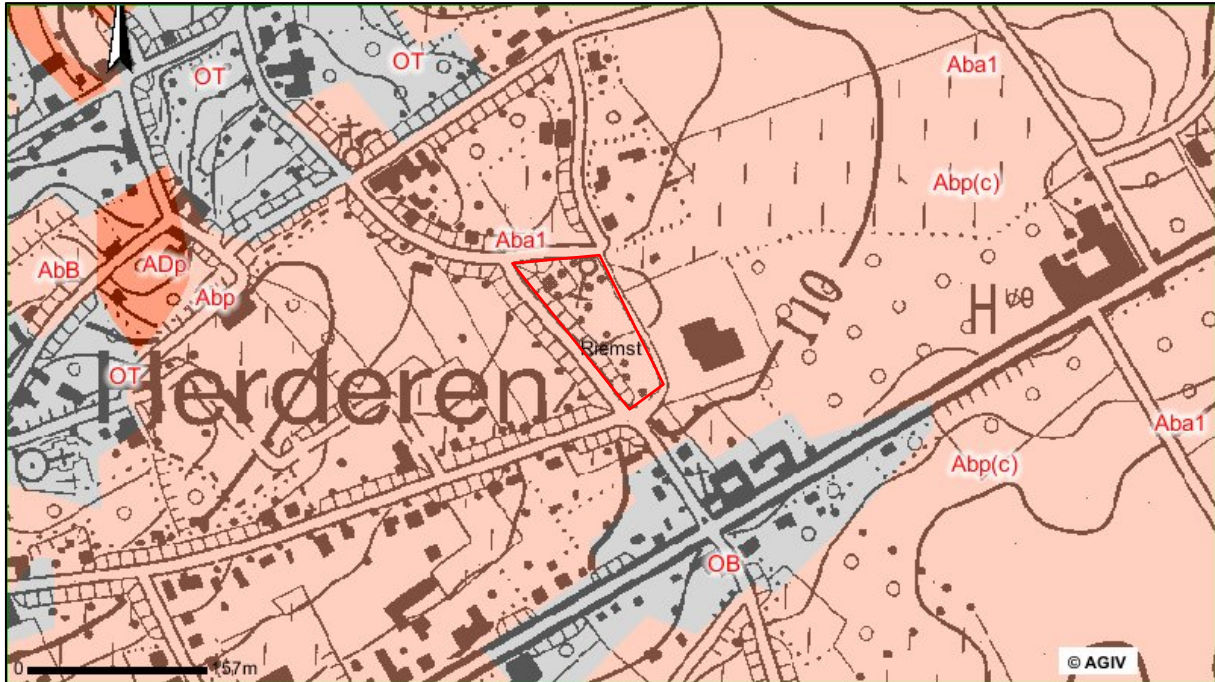

Fig. 2: Topografische bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. Schaal 1:5000 (bron: AGIV).

1.2 Historische achtergrond

Volgens de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), was het onderzoeksgebied in die periode gelegen in de bebouwde kom van Herderen. De kaart toont aan dat het projectgebied in deze periode hoogst waarschijnlijk in gebruik was als tuin of akkerland. (Fig. 3).

Op de Atlas van de Buurtwegen uit 1841 is duidelijk zichtbaar dat het projectgebied niet bebouwd was. In de detailplannen is het duidelijk dat toen, in tegenstelling tot in de 18de eeuw, reeds in grote lijnen dezelfde wegtracées werden gebruikt als nu. (Fig. 4)

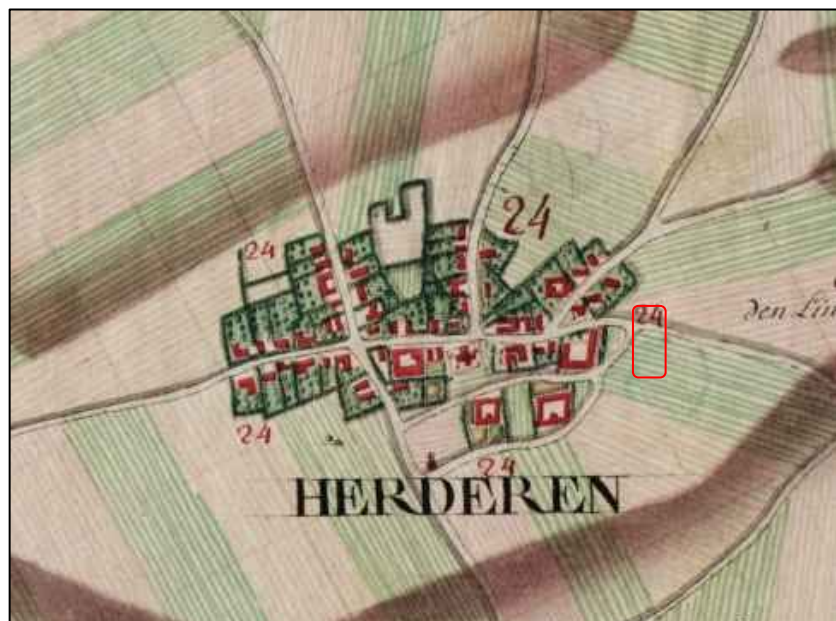

Fig. 3: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden uit 1778 met aanduiding van het prospectiegebied (rood, bij benadering) (Bron: Koninklijke Bibliotheek van België).

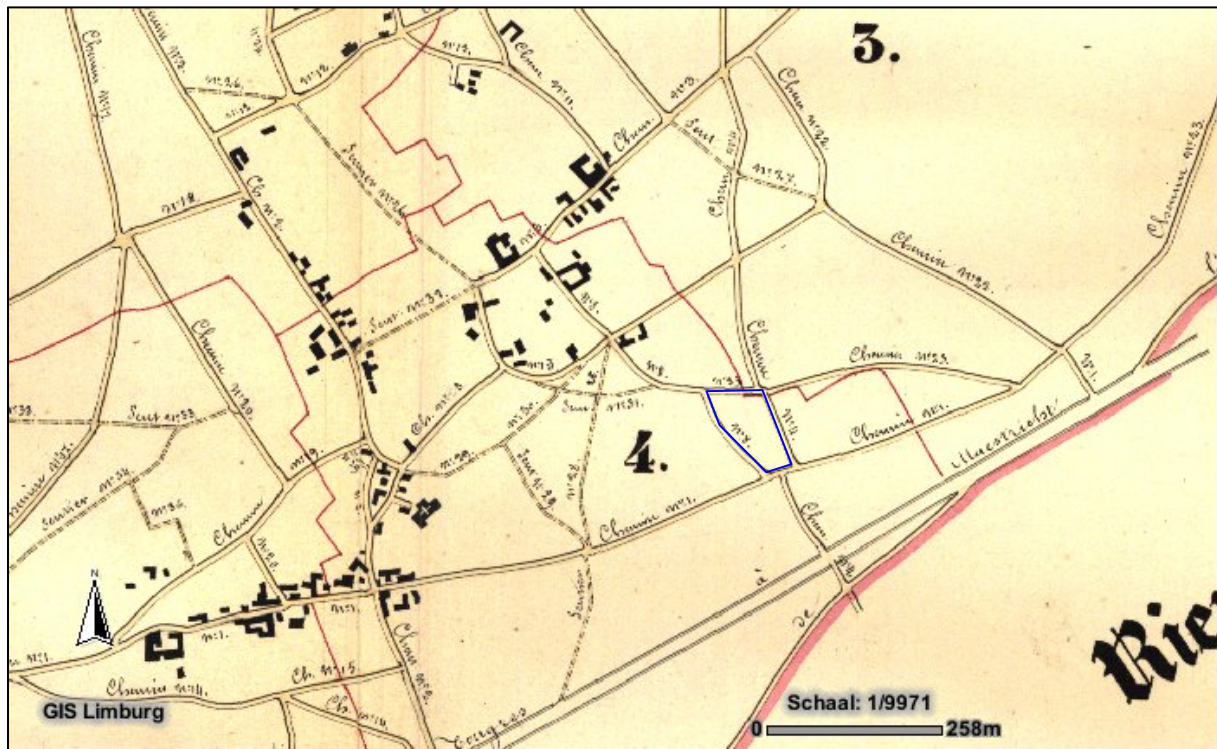

Fig. 4: Detail uit de Atlas van de Buurtwegen van Tongeren met aanduiding van het prospectiegebied (blauw) (Bron: GIS Provincie Limburg).

1.3 Vroeger archeologisch onderzoek

Van het projectterrein zelf zijn geen archeologische vondsten bekend. In de onmiddellijke omgeving werden echter wel een aantal archeologische vondsten gedaan.

Tussen Tongeren en Maastricht liep sinds de eerste decennia van onze tijdsrekening de Romeinse heerweg Bavay (*Bavacum Nerviorum*) - Keulen (*Colonia Claudia Ara Agrippinensium*). Deze weg komt bijgevolg ook in de gemeente Riemst voorbij. De locatie van de te bebouwen percelen, net ten noorden van de Tongersesteenweg, de huidige verbinding tussen Tongeren en Maastricht, verhoogde de archeologische potentie van de zone. Concrete gegevens over de ligging van de Romeinse weg zijn nabij het centrum van Herderen namelijk niet bekend.

Het vermoeden bestond dat bij de bebouwing van het betreffende perceel sporen die in verband staan met de weg of sporen van de Romeinse weg zelf zouden kunnen worden aangesneden.

Ten zuidoosten van het plangebied, aan de De La Brasinnestraat bevinden zich een grafheuvel en een villa uit de Romeinse tijd.

Ook voor oudere resten als deze uit de Gallo-Romeinse periode had het gebied potentieel. De projectzone lag op een (zuid)helling met een zacht verval, net onder een 112,5 m hoge top van een heuvel. Uit archeologisch onderzoek in het verleden is gebleken dat voor de voor-Romeinse periode in droog Haspengouw intensieve bewoning en agrarische activiteiten vast te stellen zijn vanaf het Neolithicum. De vruchtbare leembodem en de gunstige wooncondities, voornamelijk op de hoger gelegen delen in het landschap, maken dat sommige heuveltoppen archeologische sporen herbergen die aanvangen bij het verschijnen van de eerste landbouwers en doorlopen tot in de Gallo-Romeinse periode. Zo zijn er ten noordoosten van het terrein, tussen Herderen en het industrieterrein van Riemst verscheidene prehistorische artefacten gevonden, hoofdzakelijk Vroeg-Neolitische voorwerpen, evenals enkele Neolitische structuren.

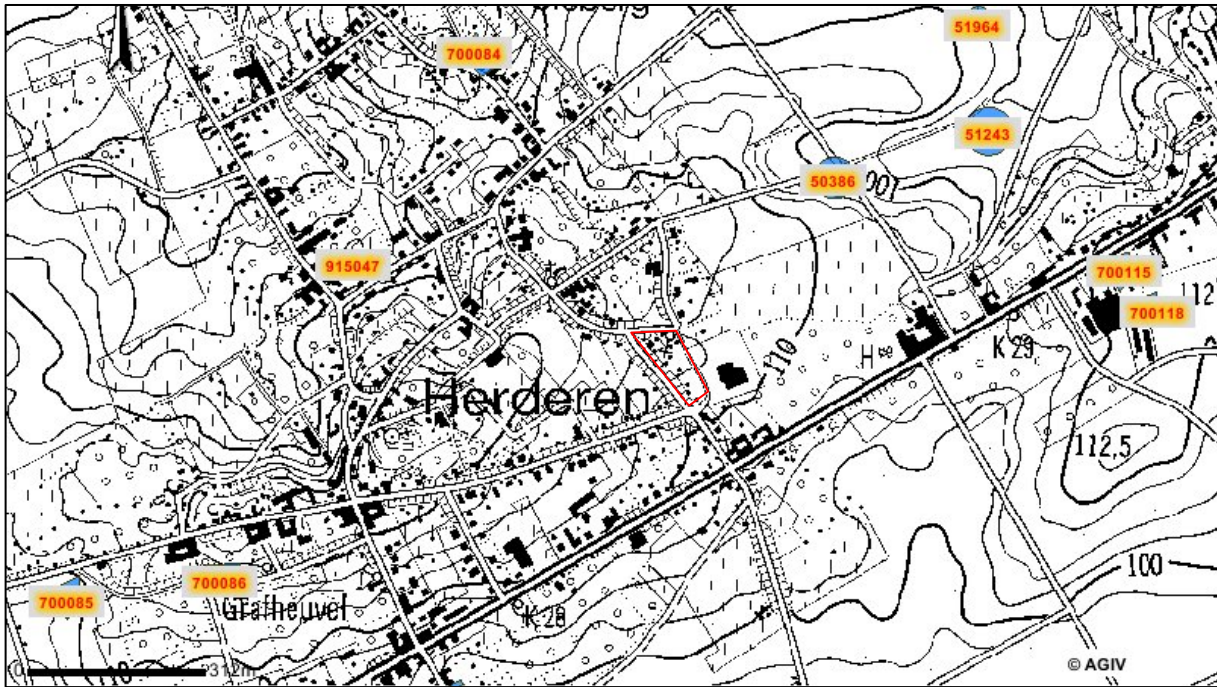

Fig. 5: Detail uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van de omliggende vindplaatsen. Het onderzoeksgebied is in rood aangeduid. Schaal 1:10000 (bron: AGIV).

2. Het archeologisch onderzoek

2.1 Doelstelling

Een archeologische opgraving beoogt steeds een zo compleet mogelijk registratie van het door de bouwactiviteiten bedreigde bodemarchief. Het omvat ondermeer een nauwkeurige beschrijving, registratie en identificatie van alle aangetroffen archeologische sporen, met aandacht voor de onderlinge ruimtelijke relaties, en deze met andere structuren. Bovendien wordt getracht aan de hand van het geassocieerde vondstenmateriaal voor elk spoor een (relatieve) datering te bepalen. Al deze data samen laten toe de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksterrein te reconstrueren.

2.2 Verloop en methodiek

Het onderzoek, in opdracht van notaris Guy Vandersmissen, stond onder de leiding van projectverantwoordelijke Elke Wesemael (ARON bvba) en werd tot uitvoer gebracht door Elke Wesemael. De aanleg van de sleuven gebeurde machinaal door Grondwerken Edgard Gaens bvba. Het project werd opgevolgd door Tim Vanderbeken van de ZOLAD.

3. Onderzoekresultaten

3.1 Bodemopbouw

Volgens het bodemkundig onderzoek werd het onderzoeksgebied gekenmerkt door een droge leembodem zonder profielontwikkeling (Abp). Deze droge leembodem zonder profielontwikkeling werd tijdens het onderzoek

Fig. 6: Noordoostelijk profiel in sleuf 1 (Foto ARON bvba)

Fig. 7: Zicht op het terrein met sleuf 1 en 2 (links) vanuit de ingang van de voormalige leemgroeve aan de Heneberg. De ligging van de toegeslibde groeve is nog te herkennen aan de depressie in de weide, en de donkerdere kleuring van het gras (Foto: ARON bvba)

Fig. 8: Coupe door de vulling van een deel van de toegeslibde voormalige leemgroeve (Foto: ARON bvba)

terugggevonden in alle profielen van de werkput. Bovenaan bevond zich een bruine tot donkerbruine bouwvoor van ca. 30 cm. Onderaan bevond zich de moederbodem. Enkel op het laagst gelegen deel van het terrein werd tussen beiden een dunne laag (ca. 5 cm) *colluvium* aangetroffen (Fig. 6).

In de zuidoostelijke hoek van het terrein werd door sleuf 2 de rand van een historische leemgroeve aangesneden. Deze kleine groeve, die vanaf de Heneberg aan de zuidzijde van het projectgebied toegankelijk was, is momenteel nog als een depressie zichtbaar in het terrein. Gezien het beperkte formaat van de groeve is deze mogelijk slechts ontgonnen in functie van één bouwproject, bijvoorbeeld bij de bouw van een van de grote vierkantshoeves te Herderen. In het uiterst zuidelijke deel van sleuf 2 werd verdiept en kon de vulling van deze groeve bekeken worden (Fig. 8).

3.2 Gaafheid van het terrein

Afgezien van de historische leemgroeve (*supra*) werden geen verstoringen van de moederbodem vastgesteld in de sleuven. Bij de aanleg van sleuf 1

werd ca. 15 meter afstand gehouden van de grote eik op de hoek van de Heneberg en de Kruisherstraat om het wortelgestel van deze waardevolle boom niet te beschadigen.

3.3 De archeologische sporen en vondsten

Op het terrein werden in de bebouwbare zone twee sleuven aangelegd. Deze werden geschikt in de lengterichting van het terrein, sleuf 1 parallel met de Kruisherstraat en sleuf 2 parallel met de afsluiting tussen dit eerste perceel en het achterliggende. Er werden, afgezien van de voormalige leemwinning (*supra*), geen archeologische sporen of vondsten aangetroffen in de sleuven.

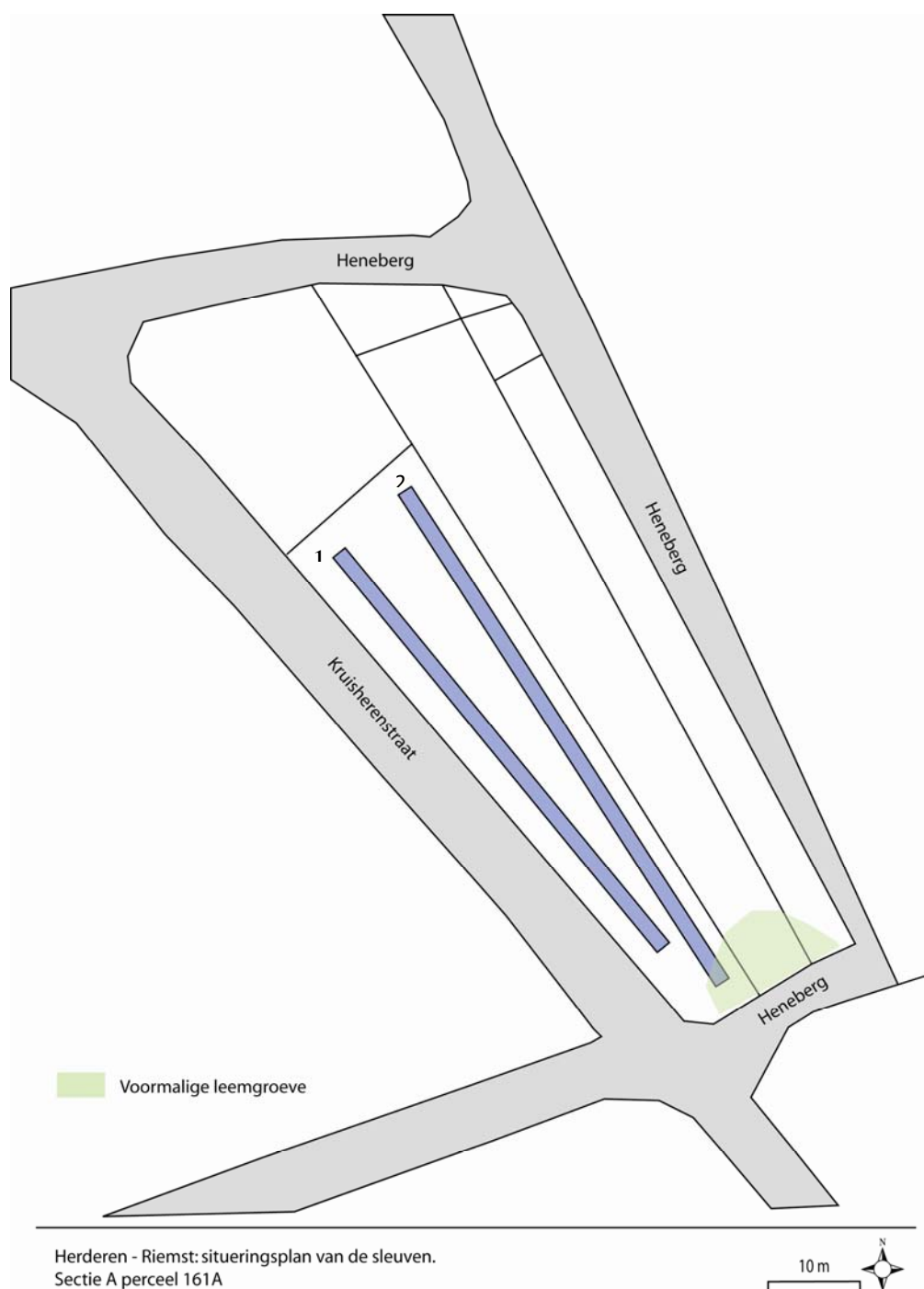

Fig. 9: Situeringssplan

3.4 Conclusie

Op 10 september 2009 werd door ARON bvba aan de Kruisherestraat te Herderen (Riemst) in opdracht van notaris Vandersmissen uit Tongeren een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. In kader van dit onderzoek werden op het onderzoeksterrein, dat een totale oppervlakte had van circa 5.750 m², twee sleuven aangelegd in de bebouwbare zone. Beide sleuven besloegen samen een oppervlakte van 462 m².

Het onderzoeksgebied was tot kort voor het onderzoek in gebruik als landbouwgrond. De bodemopbouw van het gebied werd conform de bodemkaart gekenmerkt door een droge leembodem zonder profielontwikkeling (Abp).

Het onderzoek leverde noch sporen, noch vondsten van archeologische waarde op.

Fig. 10: Zicht op beide sleuven vanuit de zuidwestelijke hoek van het terrein. (Foto ARON bvba)

4. Aanbevelingen

Gezien het onderzoek aan de te geen archeologische sporen heeft opgeleverd, wordt er voor het onderzoeksgebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Bovenstaande aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegd gezag zijnde de afdeling Onroerend Erfgoed Vlaanderen van het Agentschap Ruimtelijke Ordening. Een definitieve beslissing tot het al of niet uitvoeren van een vervolgonderzoek ligt dan ook bij dit bevoegd gezag.

Indien U nog vragen heeft, kan u steeds contact opnemen met de ZOLAD (Tim Vanderbeken, Riemst) en de bevoegde erfgoedconsulente van het Agentschap R-O Vlaanderen, Onroerend Erfgoed Limburg (Ingrid Vanderhoydock).

Agentschap R-O Vlaanderen, Onroerend Erfgoed Limburg
Vlaams Administratief Centrum
tav Ingrid Vanderhoydonck
Koningin Astridlaan 50 bus 1
3500 Hasselt
tel. 011/74.21.18
gsm 0473/943.928
Ingrid.vanderhoydonck@rwo.vlaanderen.be

Administratieve gegevens

Projectcode: HE-09-KRU

Opdrachtgever: Notaris Guy Vandersmissen, Tongeren

Opdrachtgevende overheid: ZOLAD en RO Vlaanderen, Entiteit Onroerend Erfgoed

Dossiernummer vergunning: 09-17060 2009/252

Vergunninghouder: Elke Wesemael

Aard van het onderzoek: Prospectie met ingreep in de bodem en opgraving

Begin vergunning: 10 augustus 2009

Einde vergunning: einde der werken

Provincie: Limburg

Gemeente: Riemst

Deelgemeente: Herderen

Adres: Kruisherestraat/Heneberg

Kadastrale gegevens: Afd. 2, Sec. A, 1158A (partim), 1159 (partim) en 1161A

Coördinaten: x: 229.394, y: 176.974

Totale oppervlakte: ca. 0,5 hectare

Te onderzoeken: ca. 462 m² (2 proefsleuven)

Bodem: Aba1

Archeologisch depot: ZOLAD
Maastrichtersteenweg 2b
3770 Riemst

Fotolijst

DSC-nummer	Soort opname	Spoornummer	Beschrijving	Genomen uit	Opmerkingen
DSC_001	Overzicht	/	Zicht op het terrein bij start aanleg sleuf 1	ZO	/
DSC_002	Overzicht	/	Zicht op het terrein	Z	/
DSC_003	Overzicht	/	Hoek van de Kruisherenstraat en de Heneberg. Oude eik met kapelletje.	ZW	/
DSC_004	Overzicht	/	Zicht op het terrein bij start aanleg sleuf 1	ZW	/
DSC_005	Profiel	/	Profiel van sleuf 1	/	/
DSC_006	Profiel	/	Profiel van sleuf 1	/	/
DSC_007	Overzicht	/	Overzicht sleuf 1	ZO	/
DSC_008	Overzicht	/	Overzicht sleuf 1	ZO	/
DSC_009	Overzicht	/	Overzicht sleuf 1	Z	/
DSC_010	Overzicht	/	Overzicht sleuf 1	Z	/
DSC_011	Detail	/	Detail van een (recent) hondengraf	/	/
DSC_012	Detail	/	Graafmachine	/	/
DSC_013	Profiel	/	Coupe door de vulling van een weer opgevulde leemwinning/groeve	ZW	/
DSC_014	Profiel	/	Coupe door de vulling van een weer opgevulde leemwinning/groeve	ZW	/
DSC_015	Detail	/	Bodem van de leemwinning met sliblaagjes	ZW	/
DSC_016	Detail	/	Bodem van de leemwinning met sliblaagjes	ZW	/
DSC_017	Profiel	/	Coupe door de vulling van een weer opgevulde leemwinning/groeve	ZW	/
DSC_018	Overzicht	/	Coupe door vulling leemwinning/groeve met zich op de depressie in het achterliggende terrein	W	/
DSC_019	Overzicht	/	Coupe door vulling leemwinning/groeve met zich op de depressie in het achterliggende terrein	W	/
DSC_020	Overzicht	/	Coupe door vulling leemwinning/groeve met zich op de depressie in het achterliggende terrein	NW	/
DSC_021	Overzicht	/	Depressie in het naastgelegen terrein. Rest van een leemwinning/groeve	ZO	/
DSC_022	Overzicht	/	Depressie in het naastgelegen terrein. Rest van een leemwinning/groeve	O	/

DSC-nummer	Soort opname	Spoornummer	Beschrijving	Genomen uit	Opmerkingen
DSC_023	Overzicht	/	Overzicht sleuf 2	ZO	/
DSC_024	Overzicht	/	Overzicht coupe	NW	/
DSC_025	Overzicht	/	Overzicht over sleuf 1 en 2	Z	/
DSC_026	Overzicht	/	Overzicht over sleuf 1 en 2	Z	/

26

